

Oplegvel Informatienota

Portefeuille J. Nieuwenburg
Auteur Mevr. I Out-Schipper/ mevr. H. van der Meer
Telefoon 0235113486 / 0235115091 E-mail: i.out@haarlem.nl / jmeer@haarlem.nl
SZ/ Reg.nr. 2011/280785
Te kopiëren: A
B & W-vergadering van 10 januari 2012

Onderwerp

Verslag werkbezoek onderwijs-arbeidsmarkt Osnabrück

DOEL: Informeren

Het college is bevoegd te besluiten over internationale uitwisselingen en de betreffende programma's. In het kader van de jumelage-uitwisseling heeft een vakdelegatie een werkbezoek in Osnabrück gebracht. Van dit werkbezoek is een inhoudelijk verslag gemaakt.

B&W

1. Het college neemt kennis van het verslag van het werkbezoek van de vakdelegatie op het terrein van onderwijs-arbeidsmarkt in Osnabrück.
2. Het besluit heeft geen financiële consequenties.
3. Het besluit wordt ter informatie gestuurd aan de commissie Samenleving.
4. Betrokkenen ontvangen na besluitvorming informatie over dit besluit.

Informatienota

Onderwerp: Verslag werkbezoek onderwijs-arbeidsmarkt Osnabrück
Reg. Nummer: 2011/280785

1. Inleiding

Naar aanleiding van de uitwisseling tussen de vakdelegaties van de jumelagepartners in Osnabrück over doorlopende leerlijnen en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt is een inhoudelijk verslag gemaakt (zie bijlage A), waarin de bezochte instellingen, functies, de aanpak, de overeenkomsten en verschillen met de Haarlemse situaties zijn beschreven.

2. Kernboodschap

Het verslag van het werkbezoek in het kader van de jumelage is informatief bedoeld. Op hoofdlijnen is er in Osnabrück sprake van een integrale aanpak met betrekking tot activiteiten voor kinderen/jongeren. De gemeente Osnabrück heeft een centrale rol in de uitvoering hiervan. Er zijn minder (private) partijen voor jongeren/kinderen op de markt in Osnabrück actief dan in Haarlem. Daar waar partijen voor specifieke activiteiten ingezet worden, is vaak sprake van centrale huisvesting, samen met de betreffende gemeentelijke afdelingen per wijk.

3. Consequenties

Geen.

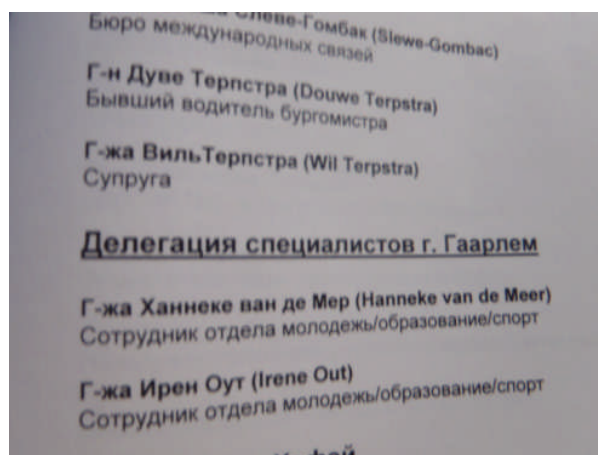
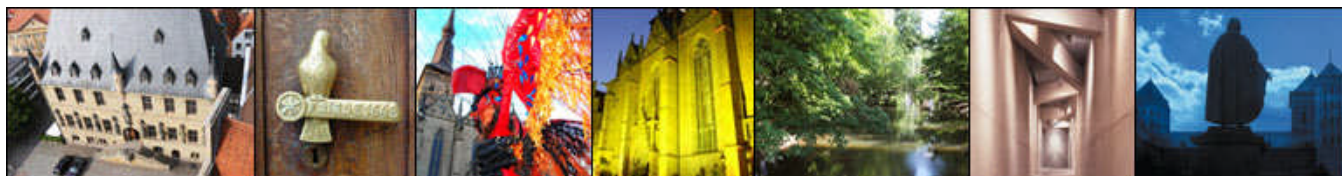
4. Vervolg

N.v.t.

5. Bijlagen

Verslag Doorlopende leerlijnen en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt risicjongeren (bijlage A)

Doorlopende leerlijnen en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt risicjongeren

Uitwisseling in Osnabrück Mei 2011

Irene Out en Hanneke van der Meer
Afdeling Jeugd, Onderwijs en Sport
Gemeente Haarlem

Doorlopende leerlijnen en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt risicojongeren

Uitwisseling Osnabrück mei 2011

1. Inleiding

Het thema van de uitwisseling tussen de jumelagepartners in mei 2011 was 'doorlopende leerlijnen en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt met een hoofaccent op de doelgroep risicojongeren. Vanuit de afdeling jeugd, onderwijs en Sport zijn wij gevraagd als vakdelegatie Haarlem te vertegenwoordigen.

Samen met collega's van internationale contacten, een aantal raadsleden en onze burgemeester zijn wij ook ter ere van de 50-jarige jumelage band van Haarlem met Osnabrück en ter viering van de start van de Maiwoche in Osnabrück geweest. Wij hebben een inhoudelijk verslag gemaakt, dat u hierbij aan treft.

Bij alle activiteiten voor kinderen/jongeren valt op dat er in Osnabrück in de uitvoering sprake is van een volledige integrale aanpak door de gemeente/regio. Uitvoering geschiedt in eigen beheer door de gemeente/ regio. Er zijn minder (private) partijen voor jongeren/kinderen op de markt actief dan in Haarlem/Nederland.

Alle organisaties opereren ook vaker dan in Nederland vanuit een centrale (fysieke) locatie. Wel maakt de gemeente voor bepaalde activiteiten gebruik van tijdelijke Europese financiering, net als dit bij ons het geval is.

Hieronder zetten wij kort samengevat uiteen welke organisaties/ instellingen wij hebben bezocht en vergeleken die met de Haarlemse/regionale situatie.

Als achtergrondinformatie is in bijlage 1 een korte samenvatting van de onderwijsstructuur, in bijlage 2 een schema waarin een vergelijking van de onderwijssystemen Duitsland en Nederland is gemaakt. Tot slot is in bijlage 3 algemene informatie over Osnabrück te vinden.

2. Werkbezoeken

2.1. Haus der Jugend:

Centrum voor jeugd, waarin de volgende disciplines voor kinderen/jongeren en ouders actief samenwerken:

Doelgroep: kinderen/jongeren 2-23 jaar en ouders

Functies:

- Welzijnswerk (tiener- en jongerenwerk)
- Culturele activiteiten (dans, muziek, toneel, voorstellingen) (vgl. Patronaat, Egelantier)
- Consultatiebureau functie
- Opvoeding- en onderwijsondersteuning aan ouders (voor de jeugd)
- Jeugdgezondheidszorg
- Bureau Jeugdzorg
- Bureau aanpak verzuim en voortijdige schooluitval (school, leerplicht/RMC)
- Leerwerktraject: restaurant runnen
- Jongerenloket /advies voor beroepenoriëntatie- en voorbereiding, sollicitatietrainingen (UWV werkbedrijf, SoZaWe en RMC/VSV)
- Kinderopvang voor bezoekers van Haus der Jugend

Aanpak:

- De disciplines hebben eigen spreekuren en hebben integrale teambesprekingen over de klanten (individueen en gezinnen)
- Integrale aanpak wordt door een gezamenlijke huisvesting gerealiseerd
- De organisatievorm bewerkstelligt een strakke regie en monitoring op de uitvoering en de samenwerking.

Bijzonder is:

- Alle aparte disciplines zitten in een multifunctioneel gebouw, waarbij aanbod op alle hierboven genoemde terreinen voor een brede doelgroep aanwezig is.
- Deze uitvoering vergroot de interactie tussen de professionele disciplines, maar ook tussen de verschillende gebruikers

2.2. Heinz-Fitschen-Haus

Centrum voor kinderen, jeugd en familie : in de buurt vgl. (breed) buurthuis/welzijnswerk

Doelgroep: kinderen/jongeren 2-23 jaar en ouders /buurtbewoners (ook 65 plussers)

Functies:

- Tiener- en jongerenwerk in de buurt: sport en culturele activiteiten (vergelijk: stadsdeelorganisaties)
- Huiswerkbegeleiding, sociale vaardigheden aanleren, directe koppeling school en vrije tijd activiteiten, gericht op toekomstperspectief (vgl. ketenaanpak scholen, jongerenwerk, zorg, gemeente)
- Activiteiten voor ouders (groepsgerichte opvoedingsondersteuning, voorlichting, emancipatie, ouderbetrokkenheid,) (vgl. stadsdeelorganisaties, consultatie bureaus, JGZ, moedercentra, vadercentrum)
- Signaleringsfunctie voor een gezin, een plan
- Sociaal- Pedagogisch werk voor de jongeren van 12-23 jaar
- Maatschappelijk werk
- Streetcorner werk (contact met scholen, politie, buurtbewoners en andere gemeentelijke diensten)
- Kinderwerk (vgl. kinderopvang voor bezoekers)

Aanpak:

- Een gezin, een plan
- Vraaggericht aanbod na overleg met de doelgroepen en actieve deelname aan realisatie van het aanbod (voorbeeld: helpen inrichten van de ruimtes)
- Tijdens de activiteiten wordt aandacht besteed aan diverse thema's en worden deze met de doelgroepen besproken (bijvoorbeeld zelfvertrouwen opbouwen, rolpatronen, respect voor elkaar hebben)
- Gericht op toekomstperspectief

Bijzonder is :

- een integrale aanpak van alle instanties, waarbij de gemeente zelf meer uitvoerende taken heeft en daardoor een duidelijke, sturende regie met betrekking tot een gezin, een plan
- de jongeren- en maatschappelijk werkers zijn in dienst van de gemeente
- gebruikers van het centrum hebben grote invloed op het aanbod, waarbij de doelstellingen van beleid en uitvoering hierbij geïmplementeerd worden door de professionals

2.3. Jugendgerichtshilfe

Jugendsgerichtshilfe is vergelijkbaar met de Raad voor de Kinderbescherming

Ketenpartners zijn met name Jeugdreclassering, bureau Jeugdzorg, leerplicht, scholen en Sociale Zaken.

Doelgroep: jongeren van 14-20 jaar met een strafblad en kansarme/risicjongeren.

Het betreft 11.000 jongeren in de regio Osnabrück, waarvan 5.5. % bekend is bij de Jugendgerichtshilfe. Van de 5,5% is 8% jongen, 3% meisje en 35% van allochtone afkomst.

In het strafrecht in Duitsland staat de persoon centraal en niet de daad.

Functies:

- Advies aan de rechterlijke macht over de straf- of opvoedingsmaatregelen; de criteria hiervoor betreffen de persoonlijke situatie, verklaring van de jongere, oorzaak en hoogte van de maatregel/straf
- Strafmaatregelen kunnen zijn arbeidsstraf, geldstraf of jeugdarrest, gevangenisstraf in een jeugdgevangenis; uitgangspunt bij deze maatregelen is het voorkomen van recidive en werken met de jongere aan zijn/haar toekomstperspectief
- Opvoedingsmaatregelen zijn: uithuisplaatsingen, agressiviteitstraining, sociale vaardigheidstraining, communicatietraining, training gericht op toekomstperspectief (opleiding, werk, e.d.)
- Uitvoering opvoedingsmaatregelen, waarbij ouders nadrukkelijk worden betrokken

Aanpak:

- Intakes van jongeren
- Huisbezoeken afleggen
- Sportactiviteiten aanbieden
- Bieden van nazorg/begeleiding gedurende 6 maanden
- Bij gewelddelicten is het trainingsaanbod 100 uur, dit vindt groepsgewijs of individueel plaats (afhankelijk van de situatie van de jongere); hierbij is het aanbod gericht op het nemen van verantwoordelijkheid voor de daad, gevolgen voor de omgeving(jongere ,ouders en slachtoffer) en afbouwen van problemen en werken aan zelfvertrouwen, vaardigheden en een toekomstperspectief.
- Ouder-kind/jongere relatie
- Dader (kind/jongere) –slachtoffer relatie

Bijzonder is :

- Strafmaatregelen: het volwassenen strafrecht wordt in Duitsland pas toegepast vanaf 18 of zelfs vanaf 20 jaar; Bij jongeren onder de 20/18 jaar wordt het jeugdstrafrecht toegepast. Dit is afhankelijk van criteria (soort daad, situatie jongere).
- Opvoedingsmaatregelen de Jugendgerichtshilfe voert deze grotendeels zelf uit.
- 30% van de zaken wordt niet via de gerechtelijke weg behandeld, maar wordt via een arbeidsstraf (bijvoorbeeld in een verzorgingstehuis of ziekenhuis) of een alternatieve straf uitgevoerd (vgl. Halt).
- Opvoedingsmaatregelen zijn vrijwillig, maar niet vrijblijvend.
- 83% van de jongeren neemt het aanbod aan en hiervan komt 68% niet meer terug bij de Jugendgerichtshilfe.
- Nadrukkelijk worden ouders erbij betrokken : hierbij wordt expliciet ingezet op deelname van ouders aan de trainingen om de verantwoordelijkheid voor de opvoeding en het toekomstperspectief van de jongere te bevorderen.

2.4. Jugendberufshilfe

Jugendberufshilfe is vergelijkbaar met het Jongerenloket/ Leerwerkloket met werkplekken/uitvoering (UWV werkbedrijf, SoZaWe en onderwijs /gemeente/RMC en andere partijen, zoals BV Perspectief, Technisch leerwerk centrum, Werkscholen i.o.)

Doelgroep: risicjongeren/overbelaste jongeren van 15-23 jaar, die voortijdig de school hebben moeten verlaten, geen startkwalificatie hebben en die via een leer-werk traject een beroepskwalificatie behalen.

Er zijn 100 leerwerkplekken in verschillende branches beschikbaar. Per jaar maken 400 jongeren hiervan gebruik. Jongeren kunnen minimaal 6 maanden en maximaal 2 jaar gebruik maken van een dergelijke plek.

Functies:

- Bieden van leerwerktrajecten en –plekken.
- Bieden van intensieve begeleiding ten aanzien van de persoonlijke ontwikkeling en voor wat betreft beroepsoriëntatie en beroepsperspectief en waar nodig ondersteuning bij het vervullen van randvoorwaarden (bijvoorbeeld huisvesting, schuldsanering).
- Gekwalificeerd personeel aan werkgevers in de sectoren bieden, zoals houtbewerking, groen, textiel, transport (fietsen!)

Aanpak:

- Diagnose stellen voor wat betreft niveau en beroepsmogelijkheden in overleg met de jongere.
- Analyse van leefsituatie en het regelen met het levensonderhoud en huisvesting met de betreffende uitvoerende instanties om te bewerkstelligen dat de jongere zijn aandacht op het leerwerktraject kan richten; hierbij wordt ook de gezinssituatie betrokken.
- Regelen dat de docenten van de opleidingen op werklocatie les geven of jongeren gaan incidenteel naar een simulatiebedrijf. Docenten geven gedurende 12 maanden op locatie les.

Bijzonder is:

- Integrale aanpak van alle instanties, waarbij de gemeente zelf uitvoerende taken heeft en daardoor een striktere, duidelijk sturende uitvoeringsregie met betrekking tot het behalen van een beroeps- of startkwalificatie.
- Scholingspremie van maximaal 150 euro per maand (bij 30 uur leerwerktraject).
- Intensieve begeleiding voor huisvesting (bijvoorbeeld Spaarnezicht, Spirit in Amsterdam) en Schulden (samenwerking met de afd. schuldhulpverlening, budgetteringscursussen).

3. Andere partnersteden van Osnabrück

Ook de vakdelegaties uit Angers (Frankrijk), Twer (Rusland) en Canakkale (Turkije) waren bij alle werkbezoeken en gesprekken aanwezig. Vanuit Angers en Osnabrück kwam de vraag om verdere informatie uit te wisselen en tot uitwisseling van leerlingen van leer-werktrajecten te komen. Hiervoor verwijzen wij naar verslagpunt 4 (aanbevelingen).

Bestuurlijk is door 6 steden met Osnabrück de jumelage gevierd en vastgelegd. Dit zijn de volgende steden:

- 50 jaar jumelage Haarlem
- 40 jaar Gmund (Oostenrijk)
- 35 jaar Derby (Engeland)
- 20 jaar Twer (Rusland)
- 20 jaar Evansville (Amerika)
- 5 jaar Hefei (China)

Bijlage 1

Onderwijs in Nedersaksen

A. Basisonderwijs

De basisschool (Grundschule) duurt 4 schooljaren. Kinderen zijn vanaf hun zesde jaar leerplichtig. De basisscholen bieden hun leerlingen in deze schooljaren een algemeen vormend onderwijsprogramma aan. Het onderwijsprogramma is gericht op ervaringsgericht leren en versterking van basisvaardigheden, werkhouding, fundamentele culturele vaardigheden en zelfstandig leren. Ook worden in de hogere klassen voorlichting over beroepskeuzen gegeven en wordt op leerlingniveau gekeken naar competenties en beroepsinteressen.

In het onderwijsprogramma is Engelse les vanaf groep 5 (3. klasse) in het Duitse onderwijsprogramma opgenomen. In heel Duitsland volgen 94% van de leerlingen Engelse les in de groep 5. In 2010 leerden 0,1 % van de leerlingen in Nedersaksen Engels reeds in de groep 3 (1. klasse).

In de grensregio wordt op veel scholen ook lesgegeven in de Nederlandse taal, omdat Nederlands regionaal als een belangrijke ontmoetingstaal wordt beschouwd. In Nedersaksen heeft het ministerie in 1995 de "didactisch-methodische Empfehlungen für das Fremdsprachenlernen in der Grundschule" voor het Nederlands uitgegeven.

Welk schooltype de leerling na de basisschool bezoekt, is in Nedersaksen in de eerste plaats een beslissing van de ouders. Wel geeft de basisschool een advies voor een type voortgezet onderwijs: Gymnasium, Gesamtschule, Realschule of Hauptschule. In Nedersaksen ging 30% van de leerlingen na de basisschool naar het Gymnasium en 70 % naar de Hauptschule, Realschule of Gesamtschule in 2010. Er gaan steeds minder leerlingen naar de Hauptschule.

B. Voortgezet Onderwijs

Het voortgezet onderwijs (Sekundarstufe) in Nedersaksen is net als in Nederland verdeeld in een eerste en tweede fase (Sekundarstufe I en Sekundarstufe II). Leerlingen doorlopen de eerste fase in een op een Gymnasium, een Realschule, een Hauptschule of op een Gesamtschule

De vijfde tot en met het tiende leerjaren vinden plaats op de middelbare school. De middelbare school biedt haar leerlingen algemeen vormend onderwijs aan en is gericht op verkrijgen van verdieping van de algemene basiskennis en versterking van het zelfstandig leren. Het curriculum op de middelbare school bestaat uit verplichte vakken en keuzevakken. Zo hebben leerlingen de mogelijkheid om op individueel niveau te kiezen voor bijvoorbeeld natuurwetenschappen en een tweede vreemde taal. Leerlingen die niet kiezen voor het aanbod van de tweede vreemde taal krijgen instructie in twee andere keuzevakken.

Hauptschule

Aan het einde van het basisonderwijs kunnen leerlingen in de negende klas het eindexamen van de Hauptschule halen. Dat geeft toegang tot de tiende klas van de Hauptschule of, als de leerlingen 16 jaar zijn, tot een beroepsopleiding in het Duales System (leerlingwezen).

Het Duitse beroepsonderwijs kent een vergelijkbare structuur als het Nederlandse. Er zijn twee typen: onderwijs gericht op praktische vaardigheden) en onderwijs dat toegang geeft tot beroepsdagscholen. Deze structuur kan vergeleken worden met de theoretische en praktische leerwegen in het VMBO. Leerlingen met bijzonder goede resultaten hebben de mogelijkheid om naar de gymnasiale onderwijs te gaan.

Real Schule

De Realschule duurt 6 schooljaren en wordt afgesloten met een examen (zgn. Mittlerer Schulabschluss) dat bij goed gevolg toegang geeft tot een loopbaan in het middenkader van het bedrijfsleven of overheid. Op de Realschule ligt het accent op traditionele beroepen in handwerk, handel en industrie. Leerlingen volgen ook Engelse les. Hiernaast hebben zij vanaf het tweede schooljaar (6. klasse) op de Grundschule een tweede vreemde taal, bijvoorbeeld Frans of in de grensstreek Nederlands. In Nedersaksen bestaan zo'n 35 tweetalige Realschulen met overwegend tweetalig Engels onderwijs. In vier steden wordt ook Nederlands als taal aangeboden.

Gymnasium

Het Gymnasium duurt 6 schooljaren en wordt afgesloten met een examen, dat bij goed gevolg toegang geeft tot de universiteit of een loopbaan in het managementkader van bedrijfsleven of overheid. Het onderwijs is gericht op een brede en verdiepende algemene vorming. Naast de verplichte vakken zijn er ook keuzevakken. Engels is de eerste vreemde taal waarin lesgegeven wordt. Vanaf de tweede schooljaar (6. klasse) moeten de leerlingen een tweede vreemde taal kiezen (vaak Frans of ook Latijn). In het derde schooljaar (7. Klasse) kunnen ze ook een derde vreemde taal kiezen (Grieks, Italiaans, Nederlands, Spaans, Russisch). Er zijn veel gymnasia in Nedersaksen met tweetalig Engels, Frans of Russisch.

De bovenbouw van het Gymnasium is verdeeld in een eenjarige introductiefase (*Einführungsphase*) en een tweejarige kwalificatiefase (*Qualifikationsphase*). In de introductiefase (*10. Klasse*) wordt in klassen les gegeven, in de kwalificatiefase zijn de lessen thematisch bepaald.

Leerlingen kiezen uit vakken met drie hoofdaccenten: 1. een talig-literair-kunstzinnig, 2. een sociaal-maatschappelijk en 3. een wiskundig-technisch-natuurwetenschappelijk accenten. De leerlingen moeten in ieder geval 2 vakken uit de tweede richting kiezen en 2 vakken 1 en 3. Deze vakken worden tot het eind van de bovenbouw (inclusief het eindexamen) volgen. Drie van de eindexamenvakken zijn schriftelijk, centraal geëxamineerde vakken. In het vierde vak wordt een mondeling examen door de desbetreffende vakdocent afgenomen

Gesamt schule

De Gesamtschule bestaat uit alle drie schooltypen en kent twee varianten: de scholengemeenschap waarbij de afzonderlijke schooltypen blijven bestaan en samenwerking op organisatorisch en pedagogisch vlak plaatsvindt én de geïntegreerde Gesamtschule, waarin schooltypen, organisatie en inhoud geïntegreerd zijn.

Op de geïntegreerde Gesamtschule wordt vanaf het tweede schooljaar (7. klasse) in een aantal vakken onderwijs op tenminste twee niveaus lesgegeven. Een niveau is gericht op het examen, dat aan het einde van vierde of vijfde schooljaar (9. klasse of 10.klasse) wordt afgelegd (zgn. Hauptschulabschluss, mittlerer Schulabschluss, diploma voor toegang tot gymnasiale Oberstufe). Bovendien kunnen leerlingen via keuzevakken vanaf het tweede schooljaar – op basis van hun persoonlijke competenties en voorkeuren – enkele extra vakken kiezen. Naast twee vreemde talen (Frans of Latijn of Nederlands), die vier jaar worden onderwezen, kunnen leerlingen als extra vak ook sociale, exacte, creatief-kunstzinnige (tekenen, muziek) of technisch vakken kiezen.

Voor de bovenbouw van de Gesamt Schule geldt hetzelfde als voor het Gymnasium.

Speciaal onderwijs

Kinderen en jongeren die door een handicap niet voldoende begeleid kunnen worden in het algemeen onderwijs, krijgen zowel les op scholen voor speciaal onderwijs (de zgn. Sonderschulen). De leerplicht geldt ook volledig voor deze leerlingen. Voor kinderen met een verstandelijke of lichamelijke handicap bestaat in Nederland voor kinderen van 4 tot 12 het speciaal onderwijs (SO), voor leerlingen vanaf 13 tot en met 19 het voortgezet speciaal onderwijs (VSO).

C. Beroepsonderwijs

In Nedersaksen worden jongeren die niet gaan studeren in de regel opgeleid in het leerlingwezen ("duales System") voor een van de 348 officieel erkende opleidingsberoepen ("anerkannte Ausbildungsberufe"). Dat wil in de regel zeggen: een praktijkgerichte opleiding van twee tot drieënhalf jaar in een bedrijf gekoppeld aan een theoretische opleiding van een tot twee dagen aan een "Berufsschule". Het beroepsonderwijs wordt tot de "Sekundarstufe II" gerekend.

De Berufsschule is verplicht voor jongeren die nog geen 18 zijn en geen andere school bezoeken. In het zgn. "Berufsgrundschuljahr" doen deze leerlingen theoretische kennis van beroepen op en kunnen eventueel gemakkelijker een opleiding kiezen.

De Berufsfachschule bereidt als dagschool voor op een beroep en duurt tussen een en drie jaar.

Vervolgens kan op de höhere berufsfachsschule een Fachhochschulreife behaald worden. De Fachoberschule, toelatingseis voor een Mittlerer Schulabschluss, bereidt in twee jaar voor op de Fachhochschulreife (HAVO-examen). Bij een afgeronde beroepsopleiding duurt de Fachoberschule maar één jaar. Leerlingen kunnen met de Fachhochschulreife naar de Fachhochschule (HBO) of een Gesamthochschule (geïntegreerde HBO-universitaire opleiding).

De Fachschule bereidt degene met een afgeronde beroepsopleiding en een aantal jaren werkervaring in één- of tweejarig dagonderwijs voor op de Fachhochschulreife.

Het Berufliches Gymnasium leidt op voor beroepskwalificaties en de algemene Hochschulreife (Abitur).

D. Volwasseneducatie

In Nedersaksen bestaan naast scholen voor regulier onderwijs ("*erster Bildungsweg*") nog instellingen voor tweedekansonderwijs ("*Zweiter Bildungsweg*") waar diploma's alsnog gehaald kunnen worden. Abendrealschulen, Volkshochschulen (VHS), Abendgymnasien en Kollegs worden allemaal gerekend tot de "*Zweite Bildungsweg*".

Op Abendrealschulen en Volkshochschulen kan de Hauptschulabschluss en de Fachoberschulreife gehaald worden, bij uitzondering ook de Fachhochschulreife. Op Abendgymnasien en Kollegs gaat het in de regel om de Allgemeine Hochschulreife.

Toelatingseisen voor Abendrealschulen en Volkshochschulen zijn: de kandidaten moeten tenminste 16 jaar zijn en de volledige leerplicht hebben vervuld. De cursusduur is in de regel 4 tot 5 semesters. Toelatingseisen voor de Abendgymnasien en Kollegs in Nedersaksen zijn: de kandidaten moeten tenminste 19 jaar zijn en aantonen te beschikken over een "*Sekundarabschluss I*" of "*Realschulabschluss*" of het diploma van een voorbereidende cursus met een afgeronde beroepsopleiding resp. drie jaar werkervaring. De cursusduur ligt tussen 6 en 8 semesters. Het beoogde diploma is meestal de Allgemeine Hochschulreife, soms de Fachhochschulreife, die een jaar voor afloop van de cursus gehaald kan worden.

Bijlage 2 : Vergelijkend schema onderwijs Nederland –Duitsland / Vereinfachtes, vergleichendes Schema Schulsystem Niederlande – Deutschland, 2010

	Nederland							Leeftijd		Deutschland				
								Alter						
								18-19	SekII	13. Kl.			Gymnasium	Abitur/Hochschulreife
VO	klas 6			vwo 6	bovenbouw	Tweede fase	vwo eindexamen	17-18	SekII	12. Kl.			Gymnasium	Abitur/Hochschulreife (G8)
	klas 5		havo 5	vwo 5	bovenbouw	Tweede fase	havo eindexamen	16-17	SekII	11. Kl.			Gymnasium	
	klas 4	vmbo 4	havo 4	vwo 4	bovenbouw	Tweede fase	vmbo eindexamen	15-16	Sek I	10. Kl.		Realschule	Gymnasium	Realschulabschluss Hauptschulabschluss nach Klasse 10
	3. klas	vmbo	havo	vwo	onderbouw	Eerste fase		14-15	Sek I	9. Klasse	Hauptschule	Realschule	Gymnasium	Hauptschulabschluss
	2. klas	vmbo	havo	vwo	onderbouw	Eerste fase	<i>Soms: brugklas</i>	13-14	Sek I	8. Klasse	Hauptschule	Realschule	Gymnasium	
	1. klas	vmbo	havo	vwo	brugklas	Eerste fase		12-13	Sek I	7. Klasse	Hauptschule	Realschule	Gymnasium	
PO	groep 8				Basisschool			11-12		6. Klasse	Hauptschule	Realschule	Gymnasium	(Orientierungstufe) Erprobungsstufe (NRW) (Berlin und Brandenburg Grundschule)
	groep 7				Basisschool			10-11		5. Klasse	Hauptschule	Realschule	Gymnasium	
	groep 6				Basisschool			9-10		4. Klasse				Grundschule
	groep 5				Basisschool			8-9		3. Klasse				
	groep 4				Basisschool			7-8		2. Klasse				
	groep 3				Basisschool			6-7		1. Klasse				Schulpflicht mit 6
	groep 2				Basisschool	<i>Kleuterschool</i>	<i>Leerplicht met 5</i>	5-6		Kindergarten				Vorschule
	groep 1				Basisschool	<i>Kleuterschool</i>		4-5		Kindergarten				

PO = Primair Onderwijs = Basisonderwijs = Basisscholen VO = Voortgezet Onderwijs

vmbo = Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs havo = Hoger algemeen voortgezet onderwijs vwo = Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs

Bijlage 3

Algemene informatie over Osnabrück

District Landkreis Osnabrück

De Duitse Landkreis Osnabrück is een district in het zuidwesten van de deelstaat Nedersaksen. Het stadsdistrict Osnabrück ligt aan de westkant van het district, maar maakt er geen deel van uit.

Samen met de stad Osnabrück maakte de Landkreis tot 1803 deel uit van het Prinsbisdom Osnabrück, het zogenaamde Hochstift Osnabrück. Na 1803 maakte het gebied in korte tijd van verschillende landen deel uit; in 1803 viel het toe aan Hannover, van 1806 tot 1810 was het Pruisisch, van 1810 tot 1815 deel van het Franse Keizerrijk en na 1815 weer onderdeel van het Koninkrijk Hannover. Toen Hannover in 1867 in Pruisische handen kwam, was dat ook het geval voor het voormalige Hochstift. De huidige Landkreis Osnabrück ontstond in 1972 door de herindeling van de voormalige districten Osnabrück, Melle, Wittlage en Bersenbrück.

Stad Osnabrück

Osnabrück ligt als stad aan de rivier de Hase, tussen het Teutoburger Woud in het zuiden en het Wiehengebergte in het noorden. De stad telt 163.514 inwoners en is daarmee op twee na grootste stad van Nedersaksen. Osnabrück is sinds 1974 universiteitsstad en sinds 780 een rooms-katholieke bisschopszetel. Het is een van de twee steden waar in 1648 de Vrede van Westfalen werd gesloten, die de Dertigjarige Oorlog beëindigde.

De Vrede van Westfalen omvat 11 verdragen, gesloten door het Heilige Roomse Rijk en verschillende andere Europese staten in 1648, die de Dertigjarige Oorlog beëindigden. Eén daarvan was de Vrede van Münster tussen Spanje en de Nederlanden, waarin onder andere het bestaan van Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden werd erkend. Daarnaast is zeer belangrijk het verdrag van Münster van 24 oktober tussen het Heilige Roomse Rijk en Frankrijk, die een grote overlapping vertoont met het verdrag van Osnabrück van 14 oktober 1648 tussen het Heilige Roomse Rijk en Zweden. In de praktijk betekenden de structuren van het Heilige Roomse Rijk na 1648 niet veel meer. Dit verdrag symboliseert de geboorte van een nieuw stelsel van buitenlandse relaties.

Osnabrück onderhoudt sinds 1961 een jumelage met Haarlem en samen met Haarlem sinds 1964 met het Franse Angers. Verder heeft Osnabrück stedenbanden met Afula (Israël), Derby (Verenigd Koninkrijk), Evansville (Indiana, VS), Tver (Rusland) en Turkije.